

سۇئال

ھەج سۈرىسى 18 - ئايەتتە جاندارلارنىڭ سەجدە قىلىدىغانلىقى كەلگەن . شۇڭا بۇ سەجدە قىلىش قانداق بولىدۇ ؟

تەپسىلىي جاۋاب

مەدھىيە ئاللاھقا بولسۇن .

بىلىڭكى ، بۇ كائنات ۋە ئۇنىڭدىكى بارلىق يارىتىلمىلار بولسا يا ئىختىيارى ، يا مەجبۇرىي ھالدا ئاللاھقا قۇل بولغان . شۇڭا مۇئىمىن ئاللاھقا ئىختىيارى قۇللۇق (ئىبادەت) قىلىدۇ ھەمدە ئۇنىڭغا قىلغان قۇللۇقىغا ئەجىرگە ئىرىشىدۇ . ھەمدە كاپىر ، گەرچە ئۇ پەرۋەردىگار بىدىن ياتلاشقان ھەمدە ئۇنىڭغا قۇللۇق قىلىشنى تاشلىغان بولسىمۇ ، ئۇنىڭ جىسمىنىڭ ئاتوملىرى ۋە ئۇنىڭدىكى ھەممە نەرسە ئۇلۇغ ئاللاھقا قۇللۇق قىلىدۇ ھەمدە ئۇنىڭغا تەسبىھ ئېيتىدۇ . بىراق ئەقلىمىز ۋە چۈشىنىشىمىزنىڭ چەكلىنىشى تۈپەيلى ، ئۇ تەسبىھنى ئۇقالمايمىز ھەمدە ئۇنىڭ ماھىيىتىنى چۈشىنەلمەيمىز . ئاللاھ مۇنداق دىگەن : **يَتَتَّ** **ظاسمان - زئىمىن ۋە ظۇلاردىكى مەخلۇقاتلار اللەنى صاك دەص بىلەدۇ ، كاظىناتتەككە قانداقلىك نەرسە بولمىسىدۇ ، اللەنى صاك دەص مەدھىيەلەيدۇ يەنە اللەنى مەخلۇقاتلىق سەلەيدۇ ، لىكەن سەلەت تەلەتلىك زۇخشاش بولمىغانلىقىنى ظىھىن** **ظۇلارنى مەدھىيەلەيدۇ سەزىمەتلىك ، اللە ھەقىقەتەن بەندەلىرىگە (ھەلەمدىز يەنە ظاسىيلىق قىلغانلارنى جازالاشقا ظالەدراص كەتمەيدۇ) ، تەۋبە قىلغۇچىلارنى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر .**

[ئىسرا (كېچىدە سەپەر قىلىش) : 44]

دىمەكچى ، ھەربىر يارىتىلما (مەخلۇق) ئاللاھقا ئەل بولۇش ۋە ئۆزىنىڭ ئەھۋالىغا مۇناسىپ شەكىلدە ئۇنىڭغا ئىبادەت قىلىش ھالىتىدە تۇرىدۇ . قۇياش ، ئاي ، يۇلتۇزلار ، دەرەخلەر ۋە ھايۋاناتلارنىڭ ھەممىسى ئاللاھقا باش ئىگىش ۋە ئۇنىڭغا سەجدە قىلىش ھالىتىدە تۇرىدۇ ، ھەمدە ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭغا مۇۋاپىق شەكىلدە ئىبادەت قىلىدۇ . ئاللاھ مۇنداق دىگەن : **بەلەمەتلىككە ، ظاسمانلىقلار (يەنە صەرىشتەلىرى) ، زئىمەتلىكلەر (يەنە ظەنىسانلار ، جەنلار ۋە زئىمەتلىك ياشايدىغان بارلىق مەخلۇقاتلار) ، كىن ، ظاي ، يىلتىزلار ، تاغلار ، دەرەخلەر ، ھايۋاناتلار (اللەغا بويسۇندۇ ، اللەنى تەسەۋۋۇد قىلىش بويىچە ھەرىكەت قىلىدۇ) ۋە نەزەردىن كەشەتلىرى اللەغا سەجدە قىلىدۇ ، نەزەردىن كەشەتلىرى (كەزەپ سەۋەبلىك) ظازىقا دىھار بولدى ، اللەنى خارلىشىغا ظەزەردىن ھەزەمەتلىك ھەزەمەتلىك ھەزەمەتلىك ، اللە ھەقىقەتەن خالىغانلىقىنى قىلىدۇ (يەنە ظازاب قىلىش ، رەھىم قىلىش ، ظەزەز قىلىش ، خار قىلىش ، باي قىلىش ، كەمبەغەل قىلىش اللەنى خارلىشىغا سەجدە قىلىش بولدى ، اللەغا ھەج كەشەت تەظەۋۋۇر قىلالمايدۇ) .**

[ھەج : 18]

» ظۇلار اللە ياراتقان شەيئەلەرنى سايلىرىدىن بويسۇندۇ ھالدا اللەغا سەجدە قىلىش يىزەسەن ظوت - سولغا مايىل بولدى نەزەردىن كەشەتلىرى 48 . ظاسمانلاردىكى ۋە زئىمەتلىك ھايۋاناتلار ، صەرىشتەلىرى اللەغا سەجدە قىلىدۇ ،

ظذلا (اللهغا سەجدة قەلەستەن) حوتەلەق قەلەس باش تارتمايدۇ .»

[نەھىل(ھەسەلھەرىسى): 48-49]

ئىمام ئىبنى كەسىپ مۇنداق دىگەن : " ئاللاھ بىزگە ئۆزىنىڭ كاتتىلىقىنى ، ھەيۋەتلىكىنى ۋە ھەممە نەرسە باش ئەگكەن زورلۇقىنى دەۋاتىدۇ . چۈنكى ھەممە نەرسە ئۇنىڭغا بويسۇنىدۇ ھەمدە ھەممە نەرسە ۋە يارىتىلمىلار ئۇنىڭ ئالدىدا ئۆزلىرىنى تۆۋەن تۇتىدۇ ، جانسىز نەرسىلەر ۋە ھايۋانلار ، ھەمدە ئىنسانلار ، جىنلار ۋە پەرىشتىلەردىن ئىبارەت مەسئۇلىيەت يۈكلەنگەنلىرى . ئاللاھ بىزگە ھەممە نەرسىدە كۆلەڭگە بارلىقىنى ، ئۇنىڭ ئوڭ ۋە سول تەرەپكە مايىل بولىدىغانلىقىنى ، يەنى ، ئەتىگەن ۋە كەچتە ، ئاللاھقا سەجدە قىلىدىغانلىقىنى خەۋەر قىلدى . " مۇجاھىد مۇنداق دىگەن : " قۇياش ئۆزىنىڭ ئەڭ يۇقۇرى نۇقتىسىدىن ئۆتكەندە ، ھەممە شەيئى ئاللاھقا سەجدە قىلىدۇ . "

ئاللاھ بارلىق شەيئىنىڭ ئۆزىگە سەجدە قىلىدىغانلىقىنى مۇقەررەرلەشتۈردى ھەمدە ئۇ ئۇلارنىڭ بىرقىسمىنىڭ قانداق سەجدە قىلىدىغانلىقىنى ، يەنى كۆلەڭگىسىنى ئوڭ ۋە سول تەرەپكە مايىل قىلىش ئارقىلىق بولىدىغانلىقىنى چۈشەندۈردى . ئۇلارنىڭ سەجدىسىنىڭ يەتتە ئەزا بىلەن بولۇشى لازىم ئەمەس . چۈنكى ئۇ مۇسۇلمانلارغا خاس . باشقا مەخلۇقاتلارنىڭ سەجدىسى بولسا ھەر بىر مەخلۇقنىڭ ئۆز ئەھۋالىغا قاراپ بولىدۇ . بۇ سەجدىنىڭ ھەقىقى مەنىدىكى سەجدە ئىكەنلىكى قۇرئان تېكىستىنىڭ ئىنىق مەنىسى بىلەن كۆرسىتىلگەن . چۈنكى ، بۇ ئايەتنى ئۇنىڭ ئاشكارا مەنىسى بويىچە چۈشەندۈرمەسلىككە كۈچكە ئىگە دەلىل يوق . شۇڭا بىز ئۇنى قوبۇل قىلىشىمىز كىرەك . يەنە قۇياش ، ئاي ، يۇلتۇزلار ، دەرەخلەر ۋە ھايۋانلارنىڭ سەجدە قىلىشى پەرىشتىلەر ۋە ئادەملەرنىڭ سەجدە قىلىشى بىلەن باغلىنىپ تىلغا ئېلىنىشى ئۇنى تەكىتلەيدۇ ، يەنى ، بارلىق شەيئىلەرنىڭ بۇ سەجدىسى ھەقىقى مەنىدىكى سەجدىلىكىنى كۆرسىتىدۇ .

ئىسلام پېشىۋاسى ئىبنى تەيمىيە (ئاللاھ ئۇ كىشىگە رەھىم-شەپقەت قىلسۇن) مۇنداق دەيدۇ : "سەجدە قىلىش بولسا تۆۋەنچىلىكنىڭ بىر شەكلى . شۇڭا بارلىق مەخلۇقاتلارنى ئۆز ئىچىگە ئالغان سەجدە بولسا يۈكسەك بويسۇنۇش ۋە تۆۋەنچىلىكنى بىلدۈرىدۇ . چۈنكى ھەر بىر يارىتىلما ئۇنىڭ كاتتىلىقىغا باش ئىگىدۇ ھەمدە ئۇنىڭ كۈچ-قۇدرىتى ئالدىدا ئۆزىنى تۆۋەن تۇتىدۇ . بۇ ھەممە نەرسە ئادەمنىڭ سەجدە قىلىشىغا ئوخشاش ، يەتتە ئەزاسى بىلەن ، پىشانىسىنى يەرگە قويۇپ سەجدە قىلىدۇ دىگەننى ئۇقتۇرمايدۇ . سەجدىنىڭ بۇ تۈرى پەقەت ئادەملەرگىلا خاس . بەزى باشقا مىللەتلەر تازىم قىلىدۇ ، لېكىن سەجدە قىلمايدۇ ، ھەمدە ئۇ ئۇلارنىڭ سەجدىسى بولىدۇ . ئاللاھ مۇنداق دىگەن : **ھەمدە ئىشىكتىن سەجدە قىلغان ھالدا كىرىڭلار ھەمدە : " بىزنى كەچۈرگىن! " دەڭلار .** [بەقەرە (ئىنەك): 58]

دېيىلىدۇكى ، بۇنىڭ مەنىسى ، ئۇنىڭدىن تازىم قىلغان ھالدا كىرىش بولۇپ ، بەزىلىرى يەھۇدىيلارغا ئوخشاش يانلىرىغا سەجدە قىلغان . سەجدە قىلىش بولسا تۇرداش ئىسىم ، بىراق مۇسۇلمانلارنىڭ سەجدە قىلىش ئۇسۇلى ھەممىگە تونۇلغان بولغاچقا ، نۇرغۇن كىشىلەر بۇ بولسا ھەربىر نەرسىنىڭ سەجدە قىلىش شەكلى دەپ ئويلايدۇ . "

[جامىئۇل رسالە ، 127]

ھەمدە ئۇ مۇنداق دىگەن :

" مەلۇمكى ، ھەربىر نەرسە ئۆزىنىڭ ئەھۋالىغا بىنائەن سەجدە قىلىدۇ ، ھەمدە بۇ مەخلۇقاتلارنىڭ سەجدىسى پىشانىلىرىنى يەرگە

قويۇش ئەمەس . "

[فەتىۋالار توپلىمى ، 21 284]

بۇ سەجدە قىلىش بۇ مەخلۇقاتلارنىڭ ئاللاھقا بويسۇنىدىغانلىقى ۋە تۆۋەنچىلىكى ھەمدە ئۇلارنىڭ ئۇنىڭ پەرۋەردىگارىلىقى ، كاتتىلىقى ۋە پادىشاھلىقىغا ئەل بولغانلىقىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ .

ئىمام ئىبنى قەيىم مۇنداق دىگەن :

" بۇ بولسا تۆۋەنچىلىك ، ئەل بولۇش ۋە باش ئىگىش سەجدىسى . چۈنكى ھەربىر نەرسە ئۇنىڭ پەرۋەردىگارىلىقىغا باش ئىگىدۇ ، ئۇنىڭ كاتتىلىقى ئالدىدا ئۆزىنى تۆۋەن تۇتىدۇ ھەمدە ئۇنىڭ پادىشاھلىقىغا بويسۇنىدۇ . "

[مەدارىجۇل سالىكىن ، 1071]

شۇنىڭدەك بۇ مەخلۇقاتلارنىڭ سەجدىسى ھەقىقىي سەجدە بولۇپ ، ھەر بىر مەخلۇق ئۆزىنىڭ ئەھۋالىغا يارىشا سەجدە قىلىدۇ . شۇڭا ئىنسان ئۆزىگە لايىق كىلىدىغان شەكىلدە ، ھەممىگە تونۇشلۇق شەكىلدە ، يەتتە ئەزاسى بىلەن سەجدە قىلىدۇ . قۇياش ئۆزىگە لايىق كىلىدىغان شەكىلدە سەجدە قىلىدۇ ، خۇددى ئەبۇ زەرنىڭ سەھىيە ھەدىسىدە تىلغا ئېلىنغاندەك ، ئۇ مۇنداق دىگەن :

" قۇياش پاتقاندا ، پەيغەمبەر (ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇنىڭغا بولسۇن) ئەبۇ زەرگە : **سەن قۇياشنىڭ قەيەرگە**

كەتكەنلىكىنى بىلمەسەن؟ دىگەن . مەن : " ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ ئەلچىسى ياخشى بىلىدۇ . " دىدىم . ئۇ : « ئۇ ئەرىشنىڭ (ئاللاھنىڭ

تەختى) ئاستىغا سەجدە قىلغىلى كەتتى ، ئاندىن ئۇ كۆتۈرلۈشكە ئىجازەت سورايدۇ . بىراق ئۇزۇن ئۆتمەي ئۇ سەجدە قىلىدۇ

ھەمدە ئۇنىڭ سەجدىسى قوبۇل بولمايدۇ ، ھەمدە ئۇ كۆتۈرلۈشكە ئىجازەت سورايدۇ ، ئۇنىڭغا ئىجازەت بىرىلمەيدۇ . ھەمدە

ئۇنىڭغا : **كەلگەن يېرىڭدىن قايتىپ كەل !** دىيىلىدۇ ھەمدە ئۇ غەرىپتىن كۆتۈرلىدۇ . بۇ بولسا ئاللاھنىڭ مۇنۇ سۆزى : **كىن**

بەلضعلەنضەن جايغە قاراص سەير قىلغىدۇ ، بىز ، غالىب ، ھەممىگە بەلضىع اللەنعت ظالدىنظاللا بەلضعلعضەن ظەشعەدۇر .

[ياسىن : 38]

[بۇخارىي نەقىل قىلغان ، 3199]

شۇڭا ئۇ ھەقىقىي مەنىدە ، قۇياشقا لايىق شەكىلدە سەجدە قىلىدۇ . بىراق ئەرىشنىڭ ئاستىدا ئاللاھقا قانداق سەجدە قىلىدۇ ؟

ئاللاھ بۇ سەجدىنىڭ قانداق بولىدىغانلىقىنى ياخشى بىلىدۇ . ھەدىسنىڭ ئاشكارا مەنىسى بۇ سەجدىنىڭ مەنىسى نوقۇل ئاللاھنىڭ

بۇيرىقىغا بويسۇنۇش ۋە ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىش ئەمەسلىكىنى ئىسپاتلايدۇ . ئەمەلىيەتتە ، ئۇ بولسا بويسۇنۇش ، تۆۋەنچىلىك

قىلىش ھەمدە ھەقىقىي مەنىدە سەجدە قىلىش ئارقىلىق ئۇنىڭغا ئەل بولۇش ، بىراق بىز ئۇنىڭ قانداق بولىدىغانلىقىنى بىلمەيمىز .

ئوخشاشلا دىيىلىدۇكى ، ئاي ، دەرەخلەر ، ھايۋانلار ۋە باشقا بارلىق شەيئىلەر ئۆزىگە لايىق شەكىلدە سەجدە قىلىدۇ .

مۇئمىننىڭ قىلىشقا تىگىشلىكى بولسا بەزى شەيئىلەرنىڭ قانداق سەجدە قىلىدىغانلىقىنى بىلمەسلىكى ئۆزىنى بۇ سەجدىگە

ئىشىنىشتىن توسۇماسلىقى كىرەك ، بەلكى ئۇ ئاللاھ باشقا شەيئىلەرنىڭ ئۆزىگە سەجدە قىلىدىغانلىقى ھەققىدە ئۇنىڭغا

ئېيتقانلىرىغا ئىشىنىشى كىرەك .

ھەمدە ئاللاھ ياخشى بىلىدۇ .